

IZ DOPISOVANJA MED ŠKOFOM J. SZILYJEM IN MIKLOŠEM KÜZMIČEM
V ZVEZI S SEDMIMI KÜZMIČEVIMI KNJIGAMI

(Ob 170-letnici Küzmičeve smrti)

I.

Mikloš Küzmič je dal katoliškim Slovencem med Muro in Rabo sedem knjig. Kako so te knjige časovno nastajale in zakaj, izvemo največ iz živahnega in bogatega dopisovanja med prvim somboteljskim škofom dr. *Jánosom Szilyjem* in dekanom »slovenske okrogline« Miklošem Küzmičem. Rojen leta 1737 v Dolnjih Slavečih, je Küzmič prišel dne 17. oktobra 1763 za župnika k Sv. Benediktu v Kančovcih. Tu je ostal do svoje smrti dne 11. aprila 1804.¹ Prvič ga imenuje dekan (vicearchidiaconus) poročilo škofove vizitacije Sv. Benedikta z dne 4. in 5. septembra 1778.² Škof Szily je umrl dne 2. januarja 1799³ in je torej dopisovanje med njim in dekanom Küzmičem tudi v zvezi s sedmimi Küzmičevimi knjigami trajalo dobrih dvajset let. Szily je bil obenem založnik skoraj vseh Küzmičevih — prvih prekmurskih katoliških — knjig, zato je njuna korespondenca izredno pomembna tako za zgodovino njih nastanka, kot za bibliografijo.⁴

Njuno dopisovanje daje obilno gradiva ne le za spoznavanje takratnih cerkvenih in verskih razmer v tej krajini, ampak tudi kulturnih in prosvetnih. Ravno zaradi tega je somboteljski zgodovinar dr. Gyula Géfin resno mislil na izdajo vseh njunih dopisov že okrog leta 1930. Žal do tega ni prišlo.

Izmed Slovencev je temu dopisovanju prvi posvetil pozornost Vilko Novak. Kot študent ljubljanske filozofske fakultete je poleti 1931 prepisoval tiste Szilyjeve in Küzmičeve dopise, ki govorijo o Küzmičevih knjigah. Prepisal je približno polovico teh dopisov, ki so tukaj objavljeni. Dal jih je na voljo Janku Šlebingerju, da jih je delno uporabil v svojem članku o Miklošu Küzmiču, ki je izšel istega leta (1931) v Slovenskem biografskem leksikonu.⁵ Te Novakove prepise je nato Šlebinger založil ali so se baje izgubili na pošti.

Fotokopije tukaj objavljenih dopisov so mi že leta 1965 oskrbeli prelat dr. Gyula Géfin, Ferenc Sill (škofijski arhivar) in naš rojak Stefan Poredoš. Prepisal in prevedel jih je dr. Stane Kos, višji bibliotekar v mariborski Visokošolski in študijski knjižnici, za kar se tukaj vsem najpristrčneje zahvaljujem. Teh dopisov je bilo 38. Kseroksnе posnetke treh dopisov (št. XIII. — XV.) pa mi je letos poslal dr. László Pataki, ravnatelj somboteljske škofijske pisarne, za kar se mu zahvaljujem.

¹ Gy. Géfin, A szombathelyi egyházmegye története.. 3 kötet. Szombathely 1935, str. 234, št. 732. — *Navajam*: Géfin.

² Iv. Zelko, Mikloš Küzmič, Prekmurska knjižnica 1. V Soboti 1937, str. 7. — Šlebinger, SBL I, str. 597—599.

³ Géfin III, str. 408.

⁴ Iv. Škafar, JiS XIV/1969, str. 38—44.

⁵ Šlebinger, SBL I, str. 597—599.

Objavljam torej v latinščini in v slovenskem prevodu 41 pisem, ki sta si jih škof Szily in dekan Küzmič poslala v zvezi s prekmursko slovstveno dejavnostjo. Žal dr. Pataki ni mogel najti Küzmičevega dopisa z dne 1. marca 1779. Ker je važno, kar o njem priobčuje Šlebinger, ki je uporabil Novakov prepis — naj to tu objavim:

»Književni program za svoje katoliške rojake je Küzmič začel izvrševati s prevodom evangelijev za nedelje in praznike. Dne 1. marca 1779 je sporočil Szilyju da je slovenski tekst trikrat prepisal ter prosi svojega zaščitnika, da sprejme dedikacijo, ki jo prilaga, in izroči delo v tisk, da ne bo tolik trud zaman (ne in vanum abeant tot insumptae horae et vigiliae meae). »Naj vidi Vandalija vsaj ob koncu stoletja svoj jezik v tisku, ki ga še nikoli ni videla, razen v delu iz saksonske Halle mojega soimenjaka (sorodnika?), pridigarja v Šurdu« (in opere cognati mei Surdensis praedicantis)«. ⁶

I. — Med 1. in 14. januarjem 1779.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine Praesul.
Domine, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Liceat mihi in ipso principio lit(t)erarum sincera cordis mei vota deprimere, et fortunatum novi anni auspiciu ardentis animo precari Suae Episcopali Illustritati. Servate Coeli incolumen semper pro longaevo, et felici regimine nostri, et ovium suarum pretioso Christi sanguine redemptaru(m) Praesulem sapientissimu(m): vivat pater pauperum, patriae florentissimae eximium decus, et ornamentu(m), splendidum episcoporum, et status ecclesiastici speculum! Exorate vos coelestes genii penes Altissimi thronu(m) praepotentibus vestris suffragiis in multa adhuc annor(um) spatia Ill(ustrissi)mo D. Praesuli nostro vitam, et incolumitatem, ut sero tandem meritis onestus, et virtutibus consum(m)atus ad claram Dei pertingat visionem cum ex(s)ultatione portaturus manipulos meritor(um) suorum. Illustrissime D(omi)ne Praesul! Ad augendam animi ex(s)ultationem et illud hisce annecto, quod occasione visitationis in sapientissima et saluber(r)ima instructione sua gratiose praeceptae nullum in hoc Districtu notabilem defectum deprehenderim, ipsum adeo D.(ominum) Parochum S. Helenae¹ Georgium Szrak² apud suos priores osores in gratia esse, et moribus n(on) levit(er) mutatum expertus sum. Quae omnia Ill(ustrissi)mo D(omi)no tanquam Praesuli piissimo, et zelosissimo n(on) leve animi gaudium affer(r)e existimo. Uberiorem autem informationem de Districtu hocce Tóthság(iensi)³ in annexo hisce folio deductam cum numero animarum humillime offero Ill(ustrita)ti Suae, ac devotissime una sup(p)lico, n(on) dedignet(ur) mihi licet indigno servo suo notum red(d)ere Ill(ustrita)s Vestra, quid cum Evangelio Vandalico⁴ agat(ur)? utinam jam sub praelo sudaret, desideria(ue) nostra tandem adimplerent(ur), et accepto xenii instar novo libello novu(m) annum condecorare possemus! Et cum brumali hoc tempore de nocturnis potissimum suffurari possent aliquot horae ad vertendam, et exaran-

⁶ Šlebinger, SBL., str. 598.

dam catechesim, quid circa ea(m) ordinare clement(er) dignabit(ur) Ill(ustrissi)mus D(ominus) Praesul, confido me brevi percepturum. Habeo ego quidem ad 10 circit(er) fileras versam adhuc anno superiore, in qua sunt e probatis authoribus utiliores quaestiones in unu(m) collectae, ac singulae responsiones v(el) textu S(acrae) Scripturae, v(el) autoritate SS[anctorum] Patrum, aut conciliorum roboratae, cui unice revisio censorum deest, et nitidior descriptio;⁵ nihilominus si aliam dignat(ur) praescribere Illust(rit)as Vestra, dabo operam, ut eam vertere valeam, priorem autem Vulcano consecrabo. Deniq(ue)' dum testimonia de peractis sacris exercitiis,⁶ et casus resolutiones pro ultimo trimestri anni proxime evoluti, propositi,⁷ demississime praesento Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli, sacratis pedibus tanqua(m) patris omniu(m) nostrum amantissimi, cum totius Districtus D(omi)nis Parochis et Capellanis, paternam pro novo hocce anno benedictionem sup(p)lex exorans, provolutus, emorior.

Ill(ustrissi)mi, ac Reverend(issi)mi D(omi)ni Praesulis, Domini mihi Gratosissimi

Infimus, &(et) indignus Capellanus,
Nicolaus Küzmics, Parochus
ad S.[anctum] Benedictum... etc.
m(anu) propria.

P[ost] S[criptum] Veniam dabit humillime sup[p]lico Ill(ustrissi)mus D[ominus] Praesul, quod conscriptio animarum n(on) sit deducta de possessione in poss(essio)nem. D(omi)ni enim Parochi mihi numeru(m) animaru(m) sum(m)arie duntaxat submiserunt, si tamen dignat(ur) gratiose praecipere eundem sibi alit(er) submitti Illus(tri)tas Vestra, cum percepero in tabellis [??] submitti solitis praefatu(m) numeru(m) animarum, eundem Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli praesentare n(on) intermittam.

Nicolai Küzmics gratulatoria novi anni
R[esponsum] 14^a Januarii 1799.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Naj mi bo kar na začetku pisma dovoljeno, da Vaši škofovski presvetlosti izrazim iskrene želje svojega srca in vroče voščim srečen začetek novega leta. Naj nebo ohrani premodrega škofa vedno čilega, da bi dolgo in srečno vodil nas in svojo čredo, odrešeno z dragoceno krvjo Kristusovo. Naj živi oče ubogih, izredni ponos ugledne domovine, blesteči okras škofovskih vrst in vzor cerkvenega stanu! Izprositi vi, nebeški duhovi, s svojimi mogočnimi priprošnjami pred prestolom Najvišjega, da bi naš presvetli gospod škof živel v zdravju še dolgo vrsto let in da bi potem, ko bi si natovoril zaslug in si nabral kreposti, naposled dosegel svetlobo božjega gledanja in z radostjo ponesel s sabo sveženj svojih zaslug. Presvetli gospod škof! Zato da bi bilo veselje vašega duha še večje, naj temu pridružim še to, da pri vizitaciji, ki ste jo blagohotno ukazali v svojem zelo modrem in koristnem navodilu, nisem v tem kraju odkril nobene posebne pomanjkljivosti; ugotovil sem, da se je celo

sam gospod župnik pri Sv. Heleni,¹ Jurij Szrak² pomiril s svojimi nekdanjimi nasprotniki in nemalo spremenil svoje obnašanje. Mislim, da bo vse to presvetlemu gospodu kot zelo pobožnemu in gorečemu škofu prineslo nemalo duhovnega veselja. Obširnejše poročilo o tem Slovenskem okraju³ pa najskromneje podajam Vaši presvetlosti na temu pismu priloženem listu, kjer navajam število duš; obenem pa najvdaneje prosim,

Naj Vaša presvetlost ne odkloni, da bi mi čeprav nevrednemu svojemu služabniku sporočila, kaj se dogaja s slovenskim evangeliem.⁴ O, da bi že bil v tisku in da bi se naposled le izpolnile naše želje in bi mogli z novo knjižico kot s poklonjenim darilom ovenčati novo leto! Ker pa se v tem zimskem času zlasti ponoči lahko izmakne nekaj ur za prevajanje in sestavljanje katekizma, upam, da bom v kratkem izvedel, kaj bo glede tega blagohotno sklenil ukreniti presvetli gospod škof. Prevedenega imam namreč še iz lanskega leta na približno 10 polah, kjer so zbrana v celoto pomembnejša vprašanja iz priznanih pisateljev, posamezni odgovori pa so podkrepljeni ali z besedilom iz svetega pisma ali pa temelje na ugledu svetih očetov ali vesoljnih zborov; potreben mu je samo še cenzorski pregled in čisti prepis.⁵ Vendar če bi Vaša presvetlost odločila, da predpiše drugi (katekizem), se bom potrudil in poskusil prevesti tega, prejšnjega pa bom vrgel v peč. In končno, ko z vso vdanostjo izročam presvetlemu gospodu škofu potrdila o opravljenih duhovnih vajah⁶

¹ *Sancta Helena* — župnija Pertoča. Cerkev je posvečena sv. Heleni, cesarici, materi cesarja Konstantina Veličega.

² *Jurij Aleksander Szrak* je bil rojen okrog leta 1731 v Krašcih, v pertočki župniji. V svoji domači fari je bil župnik od 17. januarja do svoje smrti dne 19. aprila 1785. (Št. Tratnjek, *Cerkev v Pertoči*. Maribor 1969, str. 11. — Gy. Géfin, *A szombathelyi egyházmegye története*. 3. kötet. Szombathely 1935, str. 411. (Navajam: Géfin III.)

³ *Districtus Tótháságiensis* — Slovenski okraj. Miklós Küzmič ga imenuje: *Slovenska okroglina*. Tako se je imenoval najjužnejši del győrske škofije, kjer so bivali Slovenci med Muro in Rabo ter avstrijsko mejo na zahodu in mejo zalske županije na vzhodu. (Glej: Iv. Zelko, *Statistika prebivalstva v Prekmurju* leta 1698, *Kronika VI/1958*, str. 86). Pozneje so v somboteljski škofiji tako imenovali soboško dekanijo, rab. Slovenci so bili v dekaniji Monošter.

⁴ *Evangelium vandalicum* — slovenski evangelij, ki je ob izidu imel naslov: *Szveti evangyeliumi...* na Sztári Szlovenszki Jezik... obrnjeni. — V teh dopisih se često rabi izraz *vandalicus*, -a, -cum v pomenu: *slovenski*. Zato se v prevodu rabi ta izraz, ne pa: *vandalski*. M. Küzmič je prevedel: *lingua vandalica* s: *stari slovenski jezik*, tako imenuje prekmursko slovensko narečje.

⁵ Iz teh Küzmičevih besed vidimo, da je že leta 1778 pripravil tudi slovenski katekizem za natis. Rokopis je že pripravil, potreben je bil le še škofijski pregled in čisti prepis. Sestavljen je bil po načinu katekizmov tistega časa: niso bili navedeni le odgovori na posamezna vprašanja, ampak tudi ustrezni navedki iz sv. pisma, cerkvenih očetov ter cerkvenih zborov. Ker so madžarski škofje pozneje sprejeli skupen in enotni katekizem, ta Küzmičev ni izšel.

⁶ *Testimonia de peractis sacris exercitiis* — potrdila o opravljenih duhovnih vajah. — Leta 1777 je škof Szily dal svoji duhovščini znamenito dušnopastirsko navodilo, ki ima naslov: *Instructio Ven. Cleri Sabariensis*. Bila je dvakrat ponatisnjena (1855 in 1883). Uporabljam ponatis škofa Hidasyja iz leta 1883. Škof Szily je vsem duhovnikom v škofiji naročil: »ut singulis annis spirituales exercitiis per tres dies — si fieri potest — in aliqua domo religiosa, in omnem casu vero in loco a turbis remoto vacent, et confessionem sacramentalem sub iis peragent«. (Str. 28). Dekanova dolžnost je bila, da je taka potrdila o opravljenih duhovnih vajah za svoje duhovnike redno pošiljal škofu.

in rešitve kazusa, določenega za zadnje trimesečje pravkar minulega leta,⁷ živo prosim očetovskega blagoslova za to novo leto skupaj z župniki in kaplani vsega okraja, klečeč pred nogami Vaše posvečene osebe kot pred najdražjim očetom vseh nas, in ostajam

presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda najneznatnejši in nevredni kaplan Mikloš Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu itd. (svojeročno).

Pripis. Z vso skromnostjo prosim, naj presvetli gospod škof oprosti, da popis duš ni sestavljen od posestva do posestva. Gospodje župniki so mi namreč poslali samo skupno število duš; če pa bi se Vaša presvetlost odločila blagohotno ukazati, naj vam popis pošljemo v drugačni obliki, ne bom kasnil, da ga presvetlemu gospodu škofu izročim, brž ko dobim omenjeno število duš, prikazano kot navadno v preglednicah.

Čestitke Mikloša Küzmiča za novo leto
Odgovor 14. januarja 1779.

II. — 14 januarja 1779.

D.[omino] Nicolao Küzmics
Parocho ad S.[anctum] Benedic(tum)

R(evere)nde D(omi)ne Paroche &(et) S.[pectabilis] V[ice]
A[rchi]Diacone!

Sincera per Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram tum suo, tum, cunctorum in Districtu suo existentium animarum curatorum mihi pro novo anno deprompta vota sicut grato animo suscepi, its precor ut divina bonitas tam Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram quam vero reliquos Districtus sui pastores animarum pro majore nominis Sui gloria, creditarum sibi ovium salute, ac Dioecesis emolumento diu servet incolumes. Quibus ego, et peculiarit(er) Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae paternum meum affectum ([ob robu:] quo erga singulos feror) quavis occasione exhibere paratus sum.

Quod Evangelium per Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram in idioma vindicum¹ transpositum, ac mihi quapiam occasione per D(omi)num V[icarium] G(ene)r(a)lem² meum exhibitum attinet; illud tametsi ubiq(ue) inter scripta mea diligent(er) requisiverim, reperire tamen non potui. Hinc conjicio id antelato meo V[icario] G(ene)r(a)li eadem adhuc, qua praesentavit, occasione me reddidisse, aut D(omi)no Stephano Laký³ eotum caeremoniario meo tradidisse, ac inter eorum proinde manus perire debuisse. Quare si dicta versio apud Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram in copia adhuc existit, rursum munde, ac nitide describat, et mihi submittat, quod ego illico typis vulgare curabo. Quod vero nullam hactenus Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae catechesim vertendam commiserim, causa fuit, quod semper communem cate-

⁷ *Casus resolutiones* — rešitve kazusa. — Duhovniki so te kazuse četrletno reševali, da bi si tako osvežili svoje bogoslovno znanje. Rešitve so duhovniki tudi vpisovali v posebno knjigo, imenovano: »Casus« ali »Solutio casuum«. (Géfin I, str. 35.)

chesim, quae toti cunctis Ungariae Diocesibus⁴ praescribat(ur), praestolatus sim, et spero me eam brevi post tempore accepturum esse, quam illico cum Praet(itula)ta D(ominatione) V(est)ra fine eo communicaturus sum, ut eandem pro usu, et utilitate nationis vindicae⁵ in linguam suam transferat. Caeterum paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

Nicolao Küzmits

Expedit(ur) 14^a Jan(uarii) 1779.

Gospodu Miklošu Küzmiču,
župniku pri Sv. Benediktu

Častiti gospod župnik in spoštovani vicearhidiakon!

Kakor sem s hvaležnostjo sprejel iskrene želje, ki so mi bile za novo leto izražene po Vaši zgoraj imenovani častitosti, tako v Vašem kot tudi v imenu vseh v Vašem okraju živelih dušnih pastirjev, tako prosim božjo dobroto, naj Vašo prej navedeno častitost kot tudi druge dušne pastirje v Vašem okraju ohrani dolgo v zdravju za večjo čast svojega imena, za blagor Vam zaupane črede in v korist škofije. In tem sem pripravljen ob vsaki priliki izkazovati svojo očetovsko naklonjenost, ki jo gojim do slehernega, in še posebej do Vaše že imenovane častitosti.

Kar zadeva Evangelij, ki ga je Vaša prej imenovana častitost prevedla v slovenski jezik¹ in ga ob neki priliki izročila meni po mojem gospodu generalnem vikarju,² ga nisem mogel najti, čeprav sem ga povsod skrbno iskal med svojimi rokopisi. Iz tega sklepam, da sem ga še ob isti priliki, ko mi ga je pokazal, vrnil prej omenjenemu mojemu generalnemu vikarju, ali pa ga izročil takratnemu mojemu ceremoniarju Lakyju,³ in potemtakem je moral v njunih rokah propasti. Če ima Vaša že imenovana častitost še prepis omenjenega prevoda, naj ga znova čisto in jasno prepíše in pošlje meni, da bom pri priči njegove objave v tisku. Da pa nisem Vaši že imenovani častitosti naročil doslej nobenega prevoda katekizma, je vzrok v tem, da sem neprestano čakal na skupni katekizem, ki naj bi bil predpisan za vse škofije cele Ogrske;⁴ upam, da ga bom v kratkem dobil, in ga bom takoj posredoval Vaši že imenovani častitosti, da ga za uporabo in v korist slovenskega naroda⁵

¹ In idioma vindicum — v slovenski jezik. — Razen naziva: vandalicus so takrat uporabljali tudi naziv: vindicus, po nemškem izrazu: windisch.

² Vicarius generalis — generalni vikar. Bil je to: Pál Csödy, eden izmed najpomembnejših škofijskih duhovnikov (Géfin III, str. 61—62).

³ Szilyjev ceremoniar je bil takrat István Laky. Bil je tudi škofov tajnik. Dobri odnosi so se med njima kmalu skrhal in postal je celo framacon: Wurde am 20. April 1784 Mitglied der Loge zum Guten Rat in Warasdin (= v Varaždinu!) unter dem Ordensnamen Ingenui. (Reihlod Taute, Die Kath. Geistlichkeit und die Freimaurerei. Berlin 1909, str. 108. — Navaja Géfin III, str. 236). — Küzmič je torej moral zaradi malomarnosti generalnega vikarja Csödyja in ceremoniarja Lakyja še enkrat čisto prepisati besedilo Sv. Evangelijev.

⁴ Madžarski škofje so se res potem odločili za enotni katekizem.

⁵ Razen: idioma vindicum torej tudi uporabljala naziva: natio vindica: slovenski narod. Misli na Slovence med Muro in Rabo.

prevede v njegov jezik. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajem s poklonom

Vaši prej imenovani častitosti

Miklošu Küzmiču

Poslano 14. januarja 1779.

III. — 29. oktobra 1779.

Illustrissime Domine, D(omi)ne Praesul, D(omi)ne
mihi Patrone Gratosissime!

Fratruelles meos ambos Nicolaum,¹ et Joannem Baptistam² ad orphanotrophium Ginsiense³ ab Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesule gratiose assumptos, sup(p)lici cum veneratione Illustritati Vestrae medio D[omini] R(everen)di Capellani SS. [Sanctissimae] Trinitatis⁴ praesento, ac sup(p)lex insto, quatenus eos ut orphanos, et convertitas paterne protegere, et gratioso patrocinio fovere clement(er) n(on) dedignet(ur) Ill(ustrissi)mus D. [ominus] Praesul, uber(r)imam proculdubio mercedem in coelis recepturus. Qua op(p)ortuna occasione revisam Catechesim⁵ quoq(ue) Regio jussu emanatam, et in idioma Vandalicum⁶ versam, humillime offero Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesuli, sup(p)licoq(ue) demisse, ut pro utilitate patriae nostrae typis mandare n(on) dedignet(ur) Illustritas Vestra, una cum Evangelio, tot desideriis expetito, quod tam anhelant(er) ex[s]pectamus. Quam utramq(ue) meam humillimam sup(p)licationem dum sup(p)lex renovo, pretiosissimis favoribus, et magnificis gratiis recom(m)endatus humillima cum veneratione, et subiectione persevero, ac emorior.

Ill(ustrissi)mi D(omi)ni, D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi gratiosissimi

In valle Ivanócz 29a Sbris [Octobris] 1779.

Infimus, ac indignus Capellanus,
Nicolaus Küzmics, Par(ochus)
ad S. [anctum] Benedict(um)

Nicolaus Küzmics

R[esponsum] 31. 8br(is) [Octobris] 1779.

Presvetli gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod zavetnik!

Po posredovanju častitega gospoda kaplana pri Sv. Trojici⁴ predstavljam z globokim spoštovanjem Vaši presvetlosti oba svoja nečaka, Nikolaja¹ in Janeza Krstnika,² ki ju je presvetli gospod škof blagohotno sprejel v sirotišč-

¹ *Fratuelis Nicolaus* je bil Mikloš Küzmič, rojen v Slavečih (torej v istem kraju kot stric-dekan). V sirotišnici v Köszegu je bil v letih 1779–1782 kot gojenec ustanove Adelffy. Opravič je dva razreda humaniora. Bil je pri grofu Szapáryju potem oskrbnik. (Lajos Vecsey, A köszegi román. kat. Kelcz-Adelffy árvaház története — Zgodovina köseške rim. kat. Kelcz-Adelffyjeve sirotišnice. Szombathely 1943, str. 360. — Navajam: Vecsey.)

² *Fratuelis Joannes Baptista* je bil Ivan Küzmič. Rojen je bil v G. Lendavi okrog leta 1767 v protestantski družini. Kot konvertit je bil v köseški sirotišnici v letih 1779–1785. Vzdrževala ga je Adelffyjeva ustanova. Končal je nižjo in višjo gimnazijo in stopil v vojaški stan. Pri Splényijevem pešadijskem polku je bil kapetan (Vecsey, str. 360).

nico v Köszege;³ ponižno prosim, da bi ju kot siroti in spreobrnjenca očetovsko varovali in da jima presvetli gospod škof ne bi odklonili milostnega varstva in blage naklonjenosti, pričakujoč z gotovostjo prebogatega plačila v nebesih.

Ob tej usodni priliki z vso skromnostjo izročam presvetlemu gospodu škofu pregledani in po kraljevskem ukazu izdani ter v slovenski jezik⁵ prevedeni Katekizem;⁶ obenem vdano prosim, naj Vaša presvetlost v korist našega naroda ne zavrne njegovega tiskanja, skupaj z Evangeliji, za katerimi teži toliko želja in ki jih tako vneto pričakujemo.

In ko zavzeto obnavljam obe svoji preponižni prošnji, se ponovno priporočam predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti ter vztrajam in ostajam v globokem spoštovanju in predanosti.

Prevzvišenega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda najneznatnejši in nevredni kaplan Mikloš Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu.

V dolini Ivanóc, 29. oktobra 1779.

Mikloš Küzmič

Odgovor 31. oktobra 1779.

IV. — 31. oktobra 1779.

D[omino] V[ice]A[rchi]Diacono Tóthsághien(s)
Nicolao Küzmics

R(evere)nde D(omi)ne Paroche et V[ice]A[rchi]Diacone!

Evangelium per Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram in idioma vandalicum transpositum, et mihi jam antea submissum idcirco hucusq(ue) typis mandari non curavi, quia versionem Catechismi praestolabar. Cum autem hanc quoq(ue) Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra, submiserit, utrumque eadem occasione Sopronii absq(ue) ulteriori dilatione imprimi curaturus sum. Verum praevideo, quod impressio haec rite perfici nequeat. Siquidem neminem ibidem vandalicae linguae¹ gnarum existere sciam, qui ei interesse, et intervenientes typographi errores corrigere posset; hinc Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram eo destinavi, ut eousque, donec totum opus praeparatum fuerit ([lob robu:] duabus nimirum, tribusve hebdomadis) ibi moretur, et typographi laborem revideat, ac a mendis purget. De hospitio, et sumptibus itineris ego pro-

³ *Orphanotrophium Ginsiensis* — sirotišnica v Köszege. Ustanovljena je bila leta 1741. Od leta 1792 se je imenovala *Orphanotrophium Kelcziano-Adelffyana*, ker sta ji bila največja dobrotnika Imre Kelcz in Antal Adelffy. (Vecsey, str. 134.)

⁴ *S. Trinitas* = Nédela = Gornji Petrovci, kjer je cerkev posvečena sv. Trojici. Pri nédelskem dekanu Ivanu Hüllu je bil takrat kaplan Franc Ksaver Cipot (Czipoth). Rojen je bil v Mlajtincih, umrl je leta 1824 kot župnik na Tišini. (Géfin III, str. 65.)

⁵ Rokopis *Krátke summe velikoga katekizmusa* je Küzmič poslal škofu dne 29. oktobra 1779. Oddal mu ga je osebno nédelski kaplan Franc Cipot.

⁶ Razen evangelium vandalicum torej tudi naziv: idioma vandalicum. Podobno tudi v nekaterih naslednjih pismih, npr. IV, XII itd.

videbo. Substituto itaque in sui locum quopiam sacerdote, qui interea parochiae invigilet, se quamprimum itineri accingat, et huc Sabariam² veniat. Cui in reliquo paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo
Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D.[omino] Nicolao Küzmits V[ice]A[rchi]Diacono Tothsághien(si).
Expedi(um) 31a 8br(is) [Octobris] 779.

Gospodu vicearhidiakonu Slovenske krajine
Miklošu Küzmiču

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Ker sem čakal na prevod Katekizma, zato vse doslej še nisem poskrbel za tiskanje Evangelijev, ki jih je prevedla v slovenski jezik Vaša zgoraj navedena častitost in mi jih že prej poslala. Ker pa mi je Vaša že imenovana častitost tudi tega poslala, bom poskrbel, da bo oboje hkrati in brez nadaljnega odlašanja natisnjeno v Šopronu. Vendar predvidevam, da bo težko v redu izvesti ta natis; tam namreč ne poznam nikogar, ki bi bil več slovenskega jezika¹ in bi bil pri natisu navzoč ter bi mogel popraviti napake, ki bi se primerile tiskarju. Spričo tega sem Vašo že imenovano častitost določil za to, da se vsaj za dva ali tri tedne nastani tam vsedotlej, dokler ne bo pripravljeno vse delo, in da nadzira tiskarjev posel ter ga čisti napak. Za bivanje in za stroške potovanja bom jaz poskrbel. Ko si bo torej (gospod župnik) našel kakšnega duhovnika, ki ga bo nadomeščal in ta čas pazil na župnijo, naj se čimprej odpravi na pot in pride semkaj v Sombotelj.² Sicer pa mu podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši prej imenovani častitosti

Gospodu Miklošu Küzmiču,
vicearhidiakonu Slovenske krajine
Poslano 31. oktobra 1779.

V. — 29. decembra 1779.

Illustrissime Domine, Domine Praesul, Domine
mihi Gratosissime!

Cum hodierna die undiq(ue) novi anni auguria resonent, dum alt(er) alteri in benevolentis animi testimonium, ac propensae voluntatis tesseram votiferis precat(ur) verbis felix anni novi auspiciu(m), mea sane specialis obligatio, et filialis reverentia erga Illustrissimu(m) Dominu(m) Praesule(m), tanquam patrem optimu(m), jure exigunt, ut e penetralibus cordis mei, et intimo, eoq(ue) sincerissimo affectu, copiosam int(er) magni nominis a(d)gratulantium catervam adgeniculatus, pro im(m)inente novo anno vota mea depromendo in gratiosu(m) Illustr[it]atis Vestrae sinu(m) sup(p)lex deponam. Unde precor felicem, sanu(m),

¹ Razen idioma vandalicum torej tudi raba: vandalica lingua.

² Sabaria, starodavno rimsko ime za današnji Sombotelj (Szombathely).

pacificum, et fructiferum, omni infirmitate, bello, inopia, et sorte adversa carentem Illustrissimo D(omi)no Praesuli novum annum; oroq(ue) sup(p)lex Divinam Majestatem, ut ad promovendum Nominis Sui Sanctissimi gloriam, Reipublicae emolumentu(m), suorum sacerdotum, penes Domini gregem excubantium protectionem, omnium bonorum consolationem, et Dioecesis hujus almae sapientissimam gubernationem quam diutissime servare dignet(ur) Divina bonitas incolumem Illustritatem Suam. Cujus speciali favore, et eximia gratia Dis(tric)tus Tóthságh antehac quasi peripsema omnium objectus,¹ reviviscit, ac se recol[l]igit sensim, spesq(ue) affulget fore, ut, si eo, quo coepit eum prosequi favore, dignata eundem fuerit quoq(ue) imposteru(m) Illustritas Vestra (: ut firmit(er) speramus, et oramus pro eo sup(p)lices :) tandem aliquando floreat, et haeretica pravitas pedetentim cicurata ad ovile X[Christ]i reducat(ur). Quos int(er) singulares Ill(ustrissi)mi Domini Praesulis favores illud profecto haud postremo loco numerandum, quod intuitu imprimendae Catecheseos, et Evangeliorum libri gratiosu(m) se Maecenatem clement(er) ap(p)romittere dignata sit Illustritas Vestra. Quos libellos ut quantocyus[!] (= cius) nobis videre liceat dignet(ur) mandare mecu(m) ut cum indigno capellano, et infimo cliente Illustrissimus D(omi)nus Praesul, paratum me offero ad nutum Illustritatis Vestrae, ut tandem tot votis expetitus in lucem emergat typus. In reliquo dum casus pro ultimo trimestri anni ex[s]pirantis resolutiones cum testimonialibus de peractis sacris exercitiis hisce annexas sup(p)lex offero, et praesento Illustritati Vestrae, magnificis favoribus, &(et) amplissimis gratiis recom(m)endatus plena cum resignatione, et profundissima cum veneratione emorior.

Illustrissimi Domini, D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Gratosissimi
 Infimus, ac indignus Capellanus
 Nicolaus Küzmics, Parochus
 ad S[anctum] Benedictum

29a Xbris [Decembris] 1779 in Valle Ivanóc

Nicolaus Küzmics
 R[esponsum] 28a Januarii 1780.

Presvetli gospod škof,
 meni zelo naklonjeni gospod!

Ko na današnji dan vsepovsod odmevajo čestitke za novo leto, ko si drug drugemu v znak dobrohotnosti in za pričo naklonjenosti z voščilnimi besedami želimo srečen začetek novega leta, čutim, da je moja prav posebna dolžnost in da sinovsko spoštovanje do presvetlega gospoda škofa kot do najboljšega očeta po pravici zahteva, da pokleknem med številno trumo čestitajočih Vašemu vzvišenemu imenu, in da iz globine svoje duše ter z najboljšim in najiskrenejšim čustvom izrazim svoje želje za bližajoče se novo leto ter jih položim v darežljivo naročje Vaše presvetlosti. Zato želim presvetlemu gospodu škofu srečno, zdravo, mirno in uspešno novo leto, ki naj bi bilo brez vsake bolezni, vojne, pomanjkanja in nesreče; v molitvi ponižno prosim božje veličanstvo, naj njegova dobrota milostno ohrani Vašo presvetlost kar najdlje v dobrem zdravju, zato da bo mogla širiti slavo Presvetega njegovega imena,

biti v korist državi, varovati svoje duhovnike, ki so na straži pri Gospodovi čredi, tolažiti vse dobre in kar najmodreje voditi to milo škofijo. Po njegovi posebni blagohotnosti in izredni naklonjenosti je Slovenska krajina, ki so jo dosihdob šteli vsi skoro za izvržek,¹ oživela in si polagoma opomogla; če ji bo Vaša presvetlost milostno hotela tudi zanaprej izkazovati takšno naklonjenost, s kakršno je začela (: kot trdno upamo in za kar ponižno prosimo :), potem je zasijalo tudi upanje, da bo naposled vendar že zacvetela in da bo pripekljana nazaj v Kristusov ovčnjak, ko bo krivoverska izprijenost postopoma ukročena. In med temi posebnimi darovi presvetlega gospoda škofa ne smemo navajati na zadnjem mestu to, da je Vaša presvetlost blagohotno obljubila in sklenila biti darežljivi mecen pri tiskanju Katekizma in Evangeljske knjige. Da bi mogli ti knjižici čimprej zagledati, naj blagovoli presvetli gospod škof z menoj ukrepati kot z nevrednim kaplanom in najnižjim podanikom; svojo pripravljenost izročam na voljo Vaši presvetlosti, da bo naposled tako zaželeni tisk ugledal luč sveta. Sicer pa, ko vdano izročam in predajam Vaši presvetlosti kot priloge tega pisma rešitve kazusa za zadnje trimesečje minevajóčega leta in potrdila o opravljenih duhovnih vajah, se ponovno priporočam velikodušni naklonjenosti in neizmerni blagohotnosti ter ostajam v polni predanosti in z najglobljim spoštovanjem.

Presvetlega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda najneznatnejši in nevredni kaplan Mikloš Küzmič župnik pri Sv. Benediktu.

29. decembra 1779 v dolini Ivanócz

Mikloš Küzmič

Odgovor 28. januarja 1780.

VI. — 28. januarja 1780.

D[omino] V[ice]A[rchi]Diacono Tóthsághien(si)

Nicolao Küzmics

R(evere)nde D(omi)ne Paroche, &(et) V[ice]A[rchi]Diacone!

Cogitabam equidem Praet(itula)tam D(ominationem) V(est)ram hoc adhuc mense pro imprimendis vandalico idiomate Evangeliiis et Catechismo Sopronium mittere, verum ob temporis hyemalis instabilitatem ([ob robu:] et magnum hoc hyemali tempore hospitiorum defectum) differendum, et longe opportunius esse censui, si Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra post Pascha eo prefecta fuerit. Liberum itaq(ue) Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae relinquo, seu sub finem mensis futuri Aprilis, sive vero initium Maii hocce iter susce-

¹ Quasi peripsema omnium objectus = skoro za izvržek. Do leta 1777 je ta krajina bila v györski škofiji, nje najbolj južni del in tudi najbolj oddaljen od škofijskega središča — Győra, zato tudi manj deležna učinkovitejše pomoči györskih škofov. Ob vneti verski in kulturni skrbi prvega somboteljskega škofa Szilyja je dekan Küzmič to razliko še bolj občutil. Radoval se je, da ta njegova krajina ne bo več izvržek škofije.

perit, dummodo id mihi praevidetur significet. In reliquo paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo.

Praet(itura)tae D(ominationis) V(est)rae

D.[omino] Nicolao Kúzmics Subst[itu]to

V.[ice]A[rchi]Diacono Tothszágh(iensi)

Expedit(um) 28^a Januarii 1780.

Gospodu vicearhidiakonu Slovenske krajine
Miklošu Kúzmíču

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Zares sem razmišljal, da bi Vašo gori imenovano častitost še ta mesec poslal v Sopron zaradi natisa Evangelijev in Katekizma v slovenskem jeziku, vendar sem menil, da je zaradi nestalnosti zimskega vremena in zaradi velikega pomanjkanja prenočišč v tem zimskem času daleč primerneje, da Vaša že imenovana častitost odide tja po Veliki noči. In tako prepuščam na izbiro Vaši že omenjeni častitosti, da se odpravi na pot ali ob koncu prihodnjega meseca aprila ali pa na začetku maja, samo da me o tem predhodno obvesti. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši prej imenovani častitosti

Gospodu Miklošu Kúzmíču, namestniku
vicearhidiakonu Slovenske krajine
Poslano 28. januarja 1780.

VII. — 21. februarja 1780.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, Domine
Praesul, Domine mihi Patrone Gratosissime!

Intuitu oratorii publici Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Comitis Petri Zapáry¹ in castello op(p)idi M.[ura]² Szombath existentis gratiosam com(m)issionem Illustr[it]tatis Vestrae tam ego, quam D.[ominus] Adm(odum) R(everen)dus Parochus loci³ rite percepimus, verum cum praetitulatus Ill(ustrissi)mus D.[ominus] Comes a tempore autumnali cum sua familia Graecii⁴ resideat, circa decretum Illustrissimi D(omi)ni Praesulis nihil potest resciri; dabimus autem operam, ut cum dominum advenierit, hicq(ue) moram traxerit, praescripta ab Illustritate Vestra modalitate in[n]otescat, num decretum Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis exacte observaturi sint.

Quod autem iter Soproniense concernit, paratum me sup(p)licit(er) offero, si tamen ita dignat(ur) jubere Illustritas Vestra mecum, circa decimam mensis Aprilis, ut in principio Maii reverti possim, choriq(ue) in Lak⁵ filiali ecclesia mea aedificationem inchoare valeam, pro cujus exstrukione omnia necessaria eousq(ue) praesto juxta factas jam dispositiones futura sunt. Cupio enim vehement(er) juxta gratiosa(m) Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis ordinationem chorum illum ligneum, qui capellam n(on) ornat, sed deturpat, tollere, et e solidis materialibus proportionatum adaptare. Qua occasione cogito et altare

in antiquum reponere sacrarium, ut cathedram, quam curavi, novam apto loco collocare valeam.⁶

Sed et domesticam eadem occasione capellam exstrui cuperem, cujus aedificandae mihi facultatem clement(er) concedere dignatus est Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul, qu[a]eq(ue) mihi admodum necessaria est, uti expertus sum hoc ipso hyemali tempore lubrica potissimu(m) tempestate, qua si arduus erat quasi serpendo ascensus, periculosissimus sane fuerat descensus, unde ad evitandum casum circuire debueram, donec melior se mihi aperuit descensus.⁷ Pro cujus capellae exaedificatione e peculiari gratia, et heroica liberalitate Perill(ustr)is D(omi)ni Soós habeo resolutos lateres necesarios, quorum ad sex millia jam adsunt in hac valle, allata per parochianos meos beneficio viae trahalís. Ast me miserum! pro aere ubi ubi pulso, potior repulsam. Domini enim ter[r]estres de hoc succursu nihil audire volunt, cum nuper matri ecclesiae sup(p)etias tulerint. Profecto, si proventus parochi hujatis fer(r)ent, ex meo paratus essem dare, verum fatendum est tam esse exiguos, ut vix honeste subsistere possi(m). Pecuniam certe excepta stolari exiguitate alias n(on) video, nisi dum subsidium percipio. Sad nec ecclesia haes habet pecuniam, cum consumpta sit in ecclesiae structuram. Hinc, quamvis cum rubore vultus mei, recogitans me mille jam titulis gravissime obstrictum esse Illustritati Vestrae, praesum(m)o in hac gravi necessitate sup(p)lex accedere ad thronu(m) gratiae Ill(ustrissi)mi D(omi)ni Praesulis, quatenus mihi clementissima(m) por(r)igere dexteram, et ex hac necessitate pro sua in[n]ata, et singulari munificentia gratiose educere n(on) dedignet(ur) Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul. Novi quidem in varias distractam esse partes Illustritatem Vestram, atq(ue) ea ex ratione etiam timide accedo Ill(ustrissi)mum D(omi)num Praesulem cum hac mea sup(p)licatione, ast cum alio recur[r]ere n(on) valeam, nolit mihi Illustritas Vestra hanc meam audaciam vitio vertere, sup(p)lex oro. Quod si desideratum succursum obtinueró ab Illustritate Sua, ex[s]ultabit utiq(ue) anima mea, et exaltabit Dominum; sin minus, lateres haerebunt in facie ter(r)ae, donec mihi succursus venerit ad centum circit(er) florenos, quibus compendiosa(m) capel[l]ula(m) aedificare me posse confido. Quam meam devotissimam sup(p)licationem dum in clementissimum Illustritatis Vestrae sinum supplex depono, pretiosissimis favoribus, et amplissimis gratiis recom(m)endatus plena cum resignatione, et humillima subjectione emorior.

Illustrissimi Domini, D(omi)ni Praesulis,
D(omi)ni Patroni mihi Gratosissimi

Infimus, ac indignus
capellanus, Nicolaus, Küzmics,
Parochus ad S.[anctum]
Benedictum.

21a Februarii 1780 in valle Ivanócz.
R[esponsum] 29a Febr(uarii) 780.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod zavetnik!

Tako jaz kot tudi zelo častiti gospod krajevni župnik³ sva v redu sprejela prijazno naročilo Vaše presvetlosti glede javne molilnice presvetlega gospoda grofa Petra Szapáryja,¹ ki je v gradu mesta Murska Sobota;² toda ker prej navedeni presvetli gospod grof od jeseni dalje prebiva s svojo družino v Gradcu,⁴ zato ni moč nič zvedeti o odloku presvetlega gospoda škofa; ko pa se bo gospoda vrnila in se tukaj pomudila, se bova potrudila, da izveva na način, ki ga je predpisala Vaša presvetlost, ali nameravajo natančno izpolnjevati odlok presvetlega gospoda škofa.

Kar pa zadeva mojo pot v Sopron, vdano izražam, da sem pripravljen, vendar naj Vaša presvetlost blagovoli tako ukreniti z menoj okoli desetega v mesecu aprilu, da bi se v začetku maja lahko vrnil in mogel pričeti z zidavo kora pri svoji podružnični cerkvi v Selu;⁵ po že danih navodilih bo dotlej pripravljeno vse potrebno za njegovo gradnjo. Silno si namreč želim, da bi v skladu z blagohotnim naročilom presvetlega gospoda škofa odstranili oni leseni kor, ki kapela ne krasi, marveč jo kvari, in da bi iz trdnega gradiva pripravili ustreznega. Ob tej priliki mislim tudi oltar postaviti nazaj v staro svetišče, da bom lahko namestil na primeren prostor novo prižnico, ki sem jo oskrbel.⁶

Toda ob isti priliki bi želel zgraditi tudi domačo kapelo, za katero mi je presvetli gospod škof v svoji prijaznosti blagovoli izdati dovoljenje za gradnjo; kako zelo mi je le-ta potrebna, sem izkusil prav v tem zimskem času, zlasti ob vremenu s poledico; če je bila tedaj že hoja navzgor težavna in podobna plezanju, pa je bila zares zelo nevarna hoja navzdol, kajti da bi se izognil padcu, sem moral hoditi sem in tja, dokler nisem našel primernege stopa.⁷ Za izgradnjo te kaple imam po posebni dobroti in krepi radodarnosti preodličnega gospoda Soósa⁸ že plačano potrebno opeko, katere je šest tisoč kosov že na mestu v tej dolini, kamor so jo spravili moji župljani s pomočjo vlečne ceste (vlečnice?). Toda, joj meni, kjerkoli potrkam za denar, me zavrnejo. Zemljiški gospodje nočejo namreč nič slišati o tem prispevku, češ da so nedavno že dali pomoč za matično cerkev. Zares, če bi dohodki domačega

¹ Petrus Zapáry = *Peter Szapáry*, zemljiški gospod murskosoboške posesti.

² Oppidum M. Szombat = mesto Murska Sobota. Tu je imel grof Szapáry svoj grad.

³ Parochus loci je bil *Jurij Raffay*. Rojen je bil v Prosečki vasi (župnija Pečarovci) okoli leta 1726. Duhovniško delovanje je začel v Murski Soboti kot dvorni kaplan pri grofu Szapáryju (1750—1755) in končal kot soboški župnik (1773— + 19. januarja 1789). Kanonik Jože Smej pravi o njem (po Géfinu), da je dobro govoril slovensko, čeprav je bil rojen v vasi Kölesvölgy, misleč, da je ta vas nekje na Madžarskem (Stopinje, 1972, str. 34). Toda Géfin je že v kazalu pojasnil, da je ta Kölesvölgy = »Prosečka Vas« (Géfin III, str. 491).

⁴ Graecii = v Gradcu na Štajerskem. Torej ne samo dolnjelendavski Banfiji in gornjelendavski Széchyji, ampak tudi soboški Szapáryji so se radi mudili v Gradcu. To mesto jim je bilo tudi eno izmed kulturnih središč.

⁵ Ecclesia filialis in Lak = še danes znamenita rotunda v Selu pri Sv. Benediktu (Kančovci).

⁶ To poročilo o obnovi notranjosti selánske rotunde leta 1780 bo zanimivo posebno za naše umetnostne zgodovinarje.

župnika zadoščali, bi bil pripravljen dati iz svojega, toda priznati je treba, da so tako skromni, da komaj lahko dostojno živim. Če izvzamem malenkostno štolnino, zares ne vidim denarja drugače, kot da dobim pomoč. Toda tudi ta cerkev nima denarja, ker je bil porabljen za njeno gradnjo. Spričo tega, pa čeprav mi rdečica obliva obraz, ko pomislim, da sem že s tisoč pretvezami prehudo nadlegoval Vašo presvetlost, si drznem v tej nujni potrebi kleče pristopiti k milostnemu prestolu presvetlega gospoda škofa, da mi ponudi predobrotno desnico; naj ne odkloni presvetli gospod škof, da mi s svojo prirojeno in izredno darežljivostjo blagohotno pomaga v tej potrebi. Vem sicer, da se Vaša presvetlost razdaja na vse strani, in prav zategadelj tudi s strahom prihajam s to svojo prošnjo k presvetlemu gospodu škofu, toda ker se drugam nimam kam zateči, ponižno prosim, naj mi Vaša presvetlost to mojo drznost nikar ne šteje v zlo. In če bom pri Vaši presvetlosti dosegel zaželeno pomoč, se bo zares veselila moja duša in bo poveljevala Gospoda; če pa ne, bo opeka ležala na obličju zemlje, dokler ne dobim pomoči okoli sto florenov, s katerimi upam, da bi mogel zgraditi zmanjšano kapelico. Ko ponižno izročam to svojo najvjdanejšo prošnjo v preblago naročje Vaše presvetlosti, se ponovno priporočam velikodušni naklonjenosti in neizmerni blagohotnosti ter ostajam v polni predanosti in v najgloblji podrejenosti.

Presvetlega gospoda škofa,
meni zelo naklonjenega gospoda zaščitnika

najneznatnejši in nevredni kaplan
Mikloš Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu

21. februarja 1780, v dolini Ivanócz
Odgovor 29. februarja 1780.

VIII. — 29. febrarja 1780.

V.[ice]A[rchi]Diacono Tothsághien(s)
Nicolao Küzmics

R(evere)nde D(omi)ne Paroche, & (et) V.[ice]A.[rchi]Diacone!

Ut sub initium futuri mensis Aprilis Sopronium pro imprimendis vandallio idiomate libellis Evangeliorum, et Catechismi, substituto interea sui in locum quopiam idoneo sacerdote, qui curam parochiae gerat, Praet(itula)ta

⁷ Takratno župnišče je bilo zgrajeno na strmini precej niže od cerkve (zaradi vode). Posebno pozimi je bila pot težavna. Zato si je Küzmič želel zgraditi domačo kapelo pri župnišču, kjer bi ob delavnikih maševal. To župnišče je tu še stalo leta 1860, ko je Božidar Raič na potovanju po Prekmurju obiskal tudi Sv. Benedikt. O njem piše: »Pod bregom je stari leseni župnijski hram, kjer je proti koncu minovšega stoletja Küzmič Mikloš... spisoval slovenske knjige..., zato mi je to, čeravno leseno poslopje, neko narodno svetišče.« (NKLMS za leto 1868, Ljubljana 1867, str. 70.)

⁸ Rodbina Soós je že leta 1548 imela posest v Železni županiji. (Vasvármegye. Budapest 1898, str. 552.) V drugi polovici XVIII. stoletja se v Krogu omenja kot posestnik Štefan Soós. V tem dopisu omenjeni Soós je bil uslužbenec grofa Szapáryja.

D(ominatio) V(est)ra proficiscat(ur), libent(er) indulgeo. In ex[s]tructionem quoq(ue) capellae domesticae, quam Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra aedificare intendat, quemadmodum in praedicta(m) impressionem lubenti animo quidpiam conferrem, verum quia tum multiplicia aedificia, tum etiam memorata impressio, aliaque complura, quae primis episcopatus mei annis comparanda sunt, ingentes sumptus requirunt, ut iis ferendis vix par sim, (Iob robu: nihil resolvere valeo verum) necessarias pro dictae domesticae capellae ex[s]tructione expensas Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra aliunde sibi procurare satagat. Caeterum paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo.

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D[omino] V[ice]A[rchi]Diacono Tothsághien(si)
Nicolao Kűzmics.
Expedit(um) 29a Febr(uarii) 1780.

Miklošu Kűzmiču
Vicearhidiakonu Slovenske krajine

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Rad dovolim, da Vaša gori navedena častitost odpotuje v začetku prihodnjega meseca aprila v Šopron zaradi natisa knjižic Evangelijev in Katekizma v slovenskem jeziku, ko ga bo medtem na njegovem mestu nadomeščal kakšen primeren duhovnik, ki bo skrbel za župnijo. Tudi za graditev domače kapele, ki jo namerava sezidati Vaša že imenovana častitost, bo na isti način kot za omenjeni natis rade volje kaj prispeval; vendar ker številne zgradbe kot tudi omenjeni natis in še mnogo drugega, kar je potrebno v prvih letih mojega škofovanja urediti, zahteva ogromne stroške, tako da sem jih komaj kos nositi, zato ne morem ničesar prispevati; Vaša že imenovana častitost naj si pač prizadeva, da si od drugod preskrbi sredstva, potrebna za zgraditev omenjene domače kapele. Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Gospodu vicearhidiakonu Slovenske krajine
Miklošu Kűzmiču.
Poslano 29. februarja 1780.

IX. — 25. maja 1780.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, D(omi)ne Praesul, Domine mihi Gratosissime!

Fateor equidem adhuc sub finem Februarii anni labentis me lit[t]eras Illustrissimi D(omi)ni Praesulis intuitu dandae informationis de votivis peregrinationibus ad locum gratiosum, aut miraculosam iconem percepisse. Sed per oblivionem factum esse, n(on) negligentiam, quod tam sero respondeam,

notumq(ue) faciam Illustritati Vestrae, nullas esse possessiones in hocce Tothsághiensi Districtu, e quibus aut ex voto, aut consuetudine ejusmodi pias peregrinationes, et processiones incolae instituerent, contenti peregrinationibus ad suas matrices, et filiales ecclesias, ad quas plurimi eoru(m) e longinquo accur[r]ere debent per ardua viarum n(on) levit(er) lassati.

Alterum est, quod cum manifeste, luculenterq(ue) in dies experiamur, n(on) modicam esse ad conversionem ex haeresi remoram, denegatam facultatem ab ea absolvendi¹ D(omi)nis A.[dmodum] R(everen)dis Parochis ab Illustrissimo Domino Praesule, aut enim confidentiam n(on) habent ad habentem absolvendi facultatem ejusmodi convertitae, aut confusionem ab extraneis patiunt(ur), aut iter longius praesertim ad montana difficultant, ut adeo v(el) nullatenus, v(el) certe difficillime disponant(ur), ut aliorum, praesertim remotius excur(r)ant, sup(p)lex oro Illustrissimum D(omi)num Praesulem, ut si n(on) aliis, D(omi)no A.[dmodum] R(everen)do Raffay Georgio, Parocho op(p)idi M.[ura] Szombath, nihilominus facultatem ab haeresi absolvendi gratiose impertiri n(on) dedignet(ur) Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul, ad quem in planitie illa ad Muram degentes com(m)ode recur(r)ere poterunt.

Deniq(ue) si qui essent libelli Catecheseos Vandalicae a bibliopega praeparati, n(on) dedignet(ur) Illustrissimus D(omi)nus Praesul eas facere ordinationes, ut, cum proxime D(omi)ni magistratuales ad Sa(ba)riam abhinc migraturi sunt, eorum occasione ad me deferant(ur). Avidissime enim praetactam Catechesim praestolant(ur) D(omi)ni parochi. Quid autem ratione Evangeliorum dignat(ur) gratiose disponere Illustrissimus D(omi)nus Praesul, utrum nempe ego ipse pro iisdem Sopronium ascendere debuero, n(on) dedignet(ur) Ill(ustrissi)mus D(omi)nus Praesul me informare, ac benigne mandare cum infimo suo servo. Typographo his diebus per postam missurus sum lit[t]eras, ut me genuine informare n(on) intermittat, quando eorum impressionem terminatura(m) se existimaverit.

In reliquo dum significo D(omi)num A.[dmodum] R(everen)dum Parochum Martyáncziensem² ex hectica gravissime decumbere, jamq(ue) tam quoad anima(m), quam temporalia dispositum esse, pretiosissimis favoribus, ac amplissimis gratiis recom(m)endatus humillima cum subjectione emorior.

Ill(ustrisi)mi, ac Rever(en)d(issi)mi D(omi)ni Praesulis, Domini mihi Gratiissimi

Infimus Capellanus, Nicolaus
Küzmicz, Parochus ad S.[anctum]
Benedictum.

23^a Maii 1780 in valle Ivanócz

R[esponsum] 14^a Junii 780.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Res priznam, da sem že konec februarja tekočega leta dobil pismo presvetlega gospoda škofa glede poročila, ki naj ga sestavimo o zaobljubnih romanjih na milostne kraje ali k čudodelnim podobam. Zgodilo pa se je, ne po nemarnosti, marveč iz pozabljivosti, da tako pozno odgovarjam; Vaši presvetlosti sporočam, da v tem slovenskem okraju ni nobenih naselij, odkoder

bi prebivalci ali iz zaobljube ali iz navade odhajali na podobna pobožna romanja in procesije; zadovoljni so z romanji k svojim matičnim in podružničnim cerkvam, h katerim morajo mnogi prihajati od daleč, nemalo utrujeni od težavne poti.

In drugo, kar sleherni dan očitno in jasno izkušamo, je dejstvo, da je nemajhna ovira za spreobrnitev od krive vere v tem, da je presvetli gospod škof zelo častitim gospodom župnikom odvzel oblast odvezovanja od nje;¹ taki spreobrnjenci namreč ali nimajo dovolj zaupanja do tistega, ki ima oblast odvezovanja, ali pa čutijo zadrego pred tujcem, ali pa jim je pretežka pot zlasti v gorske kraje, tako da se ali sploh ne ali pa le z veliko težavo odločijo, da bi odšli drugam, predvsem v odročnejše kraje. Presvetlega gospoda škofa ponižno prosim, naj Vaša presvetlost vsaj zelo častitemu gospodu Juriju Raffayju, župniku v mestu Murska Sobota, če že ne drugim, ne odkloni blagohotno podeliti oblast odvezovanja od krive vere; nanj se bodo lahko neovirano obračali tisti, ki živijo na oni ravnini ob Muri.

In končno, če bo knjigovez pripravil kaj knjižice slovenskega Katekizma, naj presvetli gospod škof ne odkloni dati taka navodila, da bi jih gospodje uradniki, ki bodo v kratkem odtod potovali v Sombotelj, ob tej priložnosti prinesli do mene. Gospodje župniki namreč zelo željno čakajo na prej omenjene Katekizme. Kaj pa namerava ukreniti presvetli gospod škof glede Evangelijev, ali bom namreč moral sam stopiti ponje v Šopron, naj mi ne odkloni sporočiti presvetli gospod škof in prijazno ukazati svojemu najnižjemu služabniku. Tiskarju sem te dni po pošti poslal pismo, da bi mi ne odklonil sam osebno sporočiti, kdaj misli, da bo njihov natis končan.

Sicer pa, ko sporočam, da je prečastiti gospod župnik v Martjancih² zelo težko obolel za vročico in da je že uredil svoje duševne kot tudi časne stvari, se ponovno priporočam predragoceni naklonjenosti in neizmerni blagohotnosti ter ostajam v najgloblji predanosti.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa,
meni zelo naklonjenega gospoda

najneznatnejši kaplan Mikloš
Küzmič, župnik pri Sv. Benediktu.

23. maja 1780, v dolini Ivanócz

Odgovor 14. junija 1780.

¹ Spreobrnjenci in odveza. Da bi škof Szily vernike bolj odvrčal od grehov, si je pridržal odvezo desetih težjih grehov, med njimi npr. pretep staršev (Géfin I, str. 37). Za odvezo nekaterih je škof pooblastil tudi nekatere župnike na deželi.

² Parochus Martyánciensis = martjanski župnik je bil *Matija Cipoth* (Czipoth), rojen okoli leta 1730 v Mlajtincih. V Martjancih je bil župnik od leta 1762 dalje. Bil je hudo bolan, ker je umrl že dva dni nato, dne 25. maja 1780. (Géfin III, str. 65.)

X. — 14. junija 1780

D.[omino] Nicolao Küzmics

Par(och) ad S.[anctum] Benedictu(m).

R(evere)nde D(omi)ne Paroche &(et) V.[ice]A[rchi]Diacone!

Ne ii, quie ex haeresi ad fidem cahtolicam converti desiderant, ob paucitatem sacerdotu(m) facultate ab haeresis peccato absolvendi instructorum in consequendo salutari suo proposito remoram patiant(ur), ad petitionem Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae D(omin)no Parocho Muraj Szombathien-si Georgio Raffaj, et uni adhuc alterive, quos Praet(itula)ta D(ominatio) V(est)ra hoc favore magis dignos judicaverit, praedictam ab haeresi absol-vendi licentiam spatio anni unius duraturam concedo.

Quamprimu(m) exemplaria Evangelioru(m) vandalicoru(m) Sopronio allata fuerint, illico ea una cum Catechesibus Praet(itula)tae D(ominationi) V(est)rae transmittam. Quare typographum Soproniensem urgeat, ut dicta vandalica Evangelia quo citius imprimat.¹ Caterum paternam benedictionem impertiens jugi propensione maneo.

Praet(itula)tae D(ominationis) V(est)rae

D.[omino] Nicolao Küzmits.

Expedit(um) 14^a Junii 1780.

Gospodu Miklošu Küzmiču

župniku pri Sv. Benediktu.

Častiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Da bi tisti, ki se žele spreobrniti od krivoverstva h katoliški veri, ne bili ovirani pri izvršitvi tega svojega zveličavnega sklepa zaradi majhnega šte-vila duhovnikov, pooblaščenih za odvezovanje od greha krivoverstva, zato na prošnjo Vaše gori navedene častitosti podeljujem gospodu murskosobo-škemu župniku Juriju Raffaju in še enemu ali drugemu, ki jih bo Vaša že imenovana častitost presodila za najvrednejše te milosti, gori omenjeno do-voljenje odvezovati od krivoverstva, trajajoče za dobo enega leta.

Brž ko bodo iz Šoprona dostavili primerke slovenskih Evangelijev, jih bom pri priči poslal obenem s Katekizmi Vaši že omenjeni častitosti. Zatega-delj pospešite pri šopronskem tiskarju, da čimprej natisne omenjene sloven-ske Evangelije.¹ Sicer pa podeljujem očetovski blagoslov in ostajam s po-klonom

Vaši gori navedeni častitosti

Gospodu Miklošu Küzmiču.

Poslano 14. junija 1780.

¹ Iz konca prejšnjega, posebno pa iz tega dopisa moremo z jasnostjo raz-brati, da je bil najprej natisnjen katekizem in nato Sv. Evangeliumi.

XI. — 25. junija 1780.

Illustrissime, ac Reverendissime Domine, Domine
Praesul, D(omi)ne mihi Gratosissime!

Concessam facultatem ab haeresi absolvendi spatio anni unius duraturam D(omi)no Adm(odum) R(everen)do Georgio Raffay Parocho Muray Szombathiensi nomine Illustrissimi D(omi)ni Praesulis notam feci; alterum hoc favore dignum existimans D.[ominum] A.[dmodum] R(everen)dum Franciscum Szukics Parochum F.[elsö] Lendvensem¹ vel ex eo etiam, quod glacie jam ibidem fracta frequentiores fiant ad fidem catholicam conversiones, eidem D(omi)no Parocho ab Ill(ustrissi)mo D(omi)no Praesule concessam a praedicta haeresi licentiam absolvendi significavi.

Alterum est, quod a typographo Soproniensi recent(er) perceperi(m) lit[t]e-
ras, quibus significat exemplaria Evangelica jam esse impressa, unde nihil restare, nisi eoru(m) abvectionem. Pro quibus utrum mihi Sopronium ascen-
dendum sit? n(on) dedignet(ur) mihi notitiae dare Ill(ustrissi)mus D.[ominus]
Praesul, sup(p)lex oro. Id quidem candide fateor, quod mihi arduum foret
ponere capellae meae domesticae; ast si ita dignat(ur) nihilominus jubere
iter hoc suscipere de facto, ubi et messis ap(p)ropinquat, et fundamenta volo
Illust(rissi)mus D.[ominus] Praesul, paratum me experiet(ur) Illustritas Vestra
famulum. Quod si praefationem dictis Evangeliiis² annectere dignat(ur) Illu-
st(rissi)mus D(omi)nus Praesul, eandem D.[omino] typographo submitti facere
n(on) dedignet(ur) Illustritas Vestra.

Deniq(ue) dignabit(ur) n(on) dubito element(er) meminisse Illustrissimus D(o-
mi)nus Praesul, quod anno superiore pro 5. pueris convertitis scholam fre-
quentantibus fl[orens] 50, atq(ue) ita pro singulo fl[orens] 10 ap(p)romittere
dignata sit Illustritas Vestra, hujusmodi pueros cum Divina gratia habeam 4.
hicce locor(um) schola(m) frequentatores spei bonae, quoru(m) unus e nobili³
natus est prosapia, hinc sup(p)lex oro Ill(ustrissi)mum D.[ominum] Praesulem,
quatenus hac fideli occasione, qua praesentes lit[t]e-
ras Ill(ustrissi)mo D(o-
mi)no praesentari humillime feci, fl[orens] 40 pro praecattactis 4 pueris sub-
mittere mihi n(on) dedignet(ur) Ill(ustrissi)ma D(ominatio) V(est)ra ac una
pro uberiori cor(um), ac parentu(m) illorum consolatione n(on) dedignat(ur)
me certiore(m) facere Ill(ustrissi)mus D.[ominus] Praesul, num habeant cum
tempore omnes spem veniendi ad orphanotrophium Ginsiense? De sublato
orphanotrophio F.[elsö] Lendvensi videt(ur) Ill(ustrissi)mus D.[ominus] Comes
Michaël de Nadasd male contentus esse, qui nunc residet in arce sua F.[elsö]
Lendvensi, serioq(ue) inquit in fundamentu(m) foundationis dicti orphano-
trophii, atq(ue) ita spes videt(ur) affulgere reducendi, citius tamen in effectum
deduceret(ur) salutaris optimi comitis intentio, si se Ill(ustrissi)mus D.[ominus]
Praesul dignaret(ur) interponere. Magna certe accessio esset ad fidem catholi-
cam, si isthoc in effectum deduceret(ur). In reliquo dum significo Ill(ustris-
si)mo D.[omino] Praesuli D(omi)num Ill(ustrissi)mum Comitem Zápoly 2da,
aut 3ia Julii primo adventuru(m), D(omi)na(m) autem Comitissa(m) 4ta, aut
5ta, uti D(omi)no Soós perscriptum est a praet(itulato) D(omi)no Ill(ustrissi)mo
Comite, atq(ue) ita fert(ur) in arce M.[ura] Szombathiensi praesenta(m) extra-
daturus, utina(m) R[everendo] D(omi)no Gaber,⁴ pro quo et Ill(ustrissi)mus

D[ominus] Comes Nadasdy scripsit D(omi)nae Comitissae Petro-Zaparianae, pretiosissimis favoribus, et magnificis gratiis recom(m)endatus sup(p)lici cum veneratione emorior.

Illust(rissi)mi, ac R(everen)d(issi)mi D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi Gratosissimi.

25ta Junii in Valle Ivanócz

Infimus Capellanus Nicolaus
Küzemics Par(ochus) ad S[anctum]
Benedictum.

Nicolai Küzemics Parochi
S[ancti] Benedicti 25ta Junii 1780.

Presvetli in prečastiti gospod škof,
meni zelo naklonjeni gospod!

Zelo častitega gospoda Junija Raffaya, murskosoboškega župnika, sem v imenu presvetlega gospoda škofa obvestil o podeljeni oblasti odvezovati od krivoverstva, veljavni za dobo enega leta; ker pa sodim, da je drugi vreden te milosti prečastiti gospod Franc Szukics, gornjelendavski župnik,¹ tudi zato, ker so tam že prebili led in postajajo spreobrnjenja h katoliški veri pogostejša, sem temu gospodu župniku sporočil, da mu je presvetli gospod škof podelil oblast, odvezovati od omenjenega krivoverstva.

Nadalje obveščam, da sem nedavno dobil pismo od šopronskega tiskarja, v katerem sporoča, da so primerki Evangelijev že natisnjeni in da ni treba nič drugega, kot jih odpeljati. Ponižno prosim, naj me presvetli gospod škof ne odkloni obvestiti, ali naj zaradi tega stopim gor v Šopron. Res iskreno priznam, da bi težko opravil to pot, in sicer zato, ker se približuje žetev, pa tudi zato, ker nameravam polagati temelje svoji domači kapeli; če bi pa presvetli gospod škof blagovolil vendarle tako ukazati, me bo Vaša presvetlost našla ubogljivega služabnika. In če bi presvetli gospod škof blagovolil dodati uvod omenjenim Evangelijem,² naj ga Vaša presvetlost ne odkloni poslati istemu gospodu tiskarju.

In končno ne dvomim, da se bo presvetli gospod škof blagovolil prijazno spomniti, da je lansko leto za pet dečkov, ki so se spreobrnili in obiskujejo šolo. Vaša presvetlost blagohotno obljubila 50 florenov, to je za vsakega 10 florenov; po božji dobroti imam štiri take dečke, ki obiskujejo tukajšnjo krajevno šolo in so dobrega upanja, med katerimi je eden iz plemiškega rodu,³ zato ponižno prosim presvetlega gospoda škofa, da mi ob priliki tega vdanega pisma, ki sem ga presvetlemu gospodu skušal najskromneje napisati, Vaša presvetlost ne odkloni poslati 40 florenov za prej omenjene štiri dečke; obenem pa naj me zaradi obilnejše tolažbe le-teh in njihovih staršev presvetli

¹ Franc Sukič je bil rojen na Trdkovi okrog leta 1744. V Gornji Lendavi je bil župnik v letih 1775–1796, nato je odšel k Nédeli (v Gornje Petrovce), kjer je bil do smrti, umrl je 18. marca 1813 (Géfin III, str. 411).

² Škofov uvod ni bil dodan Sv. Evangelijem, ampak katekizmu Krátki summi.

³ E nobili natus est = nemešnjak (plemičar), iz madžarske besede: nemes, plemenit, plemič.

Nádasdy, ki sedaj prebiva v svojem gornjelendavskem gradu, ni zadovoljen s premestitvijo gornjelendavske sirotišnice in resno raziskuje osnove ustanovnih listin omenjene sirotišnice; tako se zdi, da vstaja upanje za njen povratek, gospod škof ne zavrne obvestiti o tem, ali lahko vsi ti upajo, da bodo sčasoma sprejeti v sirotišnico v Kőszegu. Zdi se, da presvetli gospod grof Mihael vendar bi se ta koristni načrt predobrega gospoda grofa lahko hitreje uresničil, če bi presvetli gospod škof blagovolil posredovati. Če bi se vse to uresničilo, bi se prav gotovo povečal pristop h katoliški veri.

Sicer pa sporočam presvetlemu gospodu škofu, da bo 2. ali 3. julija prispel najprej presvetli gospod grof Szapáry, nato pa 4. ali 5. (julija) gospa grofica, kot je prej omenjeni presvetli gospod grof naznanil gospodu Soósu, in da bo, tako se govori, v murskosoboškem gradu podelil posebno nadarbtno; o, da bi jo dal častitemu gospodu Gabru,⁴ za katerega je tudi presvetli gospod grof Nádasdy pisal gospe grofici, soprogi Petra Szapáryja; (in ko to sporočam), se ponovno priporočam predragoceni naklonjenosti in neizmerni blagohotnosti in ostajam v globoki predanosti.

Presvetlega in prečastitega gospoda škofa, meni zelo naklonjenega gospoda
najeznatnejši kaplan
Mikloš Küzmič, župnik pri
Sv. Benediktu.

25. junija 1780, v dolini Ivanócz
[Pismo] Mikloša Küzmiča, župnika
pri Sv. Benediktu, 25. junija 1780.

XII. — 11. julija 1780.

Nicolao Küzmics Parocho
S.[ancti] Benedicti

Reverende D(omi)ne Paroche, et V[ice]A[rchi]D.[iacone]

Cum ex lit[t]eris p(rae)t(itula)tae D(ominationis) V(es)trae Evangelia in idiomate vandalico Sopronii jam impressa esse intelligam, praefationem¹ quoq(ue) illis adnecti, et ubi haec parata fuerit, typographum ex[s]olvi, ac impressa exemplaria Sabariam devehí curabo, hinc necessariu(m) non esse existimo, ut p(rae)t(itula)ta D(ominatio) V(es)tra hocce urgentium laborum tempore eatenus semet horsum fatiget. Caeterum pro intertentione quat[tuor] puerorum convertitorum a me resolutos annuos singulis decem, insimul vero 40 florenos medio D(omi)ni Parochi Martyancziensis Josephi Gaber p(rae)t(itula)tae D(ominationis) V(es)trae quidem transmittó, illis tamen spem ceptam accom[m]odationis in orphanotrophio Gynsiensi pro hoc anno dare non possum, cum sufficiens commoditas in dicto orphanotrophio non adsit, sed primo parari debeat; interim in his etiam circumstantiis ([ob robu:]² pro casu emer-

⁴ Po smrti martjanskega župnika Matija Cipotha je grof Peter Szapáry kot patron predlagal na novega župnika *Mihaela Gaberja*. Ta je bil rojen okrog leta 1753 v Dolnji Slaveči. Ob Cipothovi smrti je bil kaplan pri Nédéli. Martjanski župnik je bil od leta 1779 do smrti, dne 13. septembra 1815. Bil je zelo goreč in delaven dušni pastir. (Géfin III, str. 105.)

gentis cujuspiam vacantiae) Nationis Vandalicae² peculiarem rationem habebo, et paternam benedictionem impertiens jugi adpropensione maneo

P(rae)t(itula)tae D(ominationis) V(es)trae

D[omino] Nicolao Küzmits.

Expedit(um) 11a Julii 1780.

Miklošu Küzmiču, župniku
pri Sv. Benediktu

Častiti gospod župnik in vicerarhidiakon!

Ker sem iz pisma Vaše gori navedene častitosti izvedel, da so Evangeliji v slovenskem jeziku v Sopronu že natisnjeni, bom poskrbel, da jim bo dodan tudi uvod,¹ in brž ko bo ta pripravljen, bo izplačan tiskar, natisnjeni izvodi pa pripeljani v Sombotelj; zato se mi ne zdi potrebno, da bi Vaša že imenovana častitost v tem času nujnih opravil sebe preveč utrujala (s potjo) tjakaj. Sicer pa sporočam Vaši že imenovani častitosti, da sem za vzdrževanje štirih spreobrnjenih dečkov po posredovanju gospoda martjanskega župnika Jožefa Gabra izplačal vsakemu letnih 10 florenov, skupaj torej 40 florenov; vendar pa jim ne morem dati trdnega upanja, da bi jih to leto sprejeli v sirotišnico v Köszegu, ker v omenjeni sirotišnici ni zadostnega prostora, ampak ga je treba prej pripraviti; toda tudi v takih okoliščinah bom v primeru, da se pojavi kakšno prosto mesto, še posebej pomislil na slovenski narod.² In ko dajem očetovski blagoslov, ostajam s poklonom

Vaši gori imenovani častitosti

Gospodu Miklošu Küzmiču.

Poslano 11. julija 1780.

XIII. — 17. VIII. 1780.

Illustrissime Domine, D(omi)ne Praesul, Domine

Domine mihi gratiosissime!

Biennium brevi futurum est, quod R. D(omi)nus Adamus Ivanóczy¹ apud quemdam praepotentem mercatorem Graecii benigne susceptus degat, tam quoad honestum victum, quam amictum apud eundem senecionem optimum abunde provisus, qui praefatum D(omi)num Ivanóczy ob probitatem vitae pectori suo intime inclusum clementissime fovet, id avidissime anhelando, ut praectactu(m) D(omi)num R(everen)dum in gravi sua senecta ad aras Sacra operantem caligantibus suis oculis contemplari valeret. Quam gratiam si obtineret, spondet se obligaturum ad id proprio chirographo, ut in aedibus suis juxta decentiam status clericalis sustentet(ur), donec terminatis studiis eum evocari contigerit ad curam animarum. Hinc censui humillime recom(m)endan-

¹ Kot že rečeno, škof ni dodal tega uvoda Sv. Evangelijem, ampak katekizmu.

² Torej razen idioma ter lingua tudi: natio vandolica.

dum Illustrissimo D(omi)no Praesuli praeattactum D. R(everen)dum Ivanoczi, oroq(ue) sup(p)lex Illustritatem Vestram, dignet(ur) hanc gratiam praestare, et hoc genus consolationis effundere in dictum mercatorem, qui tanta hucusq(ue) beneficia confer(r)e dignatus toties fato D. R(everen)do, ut ad futurum Pascha S. Presbyteratus ordinem suscipere valeat. Tanta sane insignis pietatis, in[n]ocentissimae conversationis, morum probitatis, clericalisq(ue) disciplinae jam in alteru(m) annum dedisse fert(ur) heroica exempla, ut exemplar, et speculum Graecense audiat, passimq(ue) sanctutas vocitat(ur), qui si ut coepit, perseveraverit, experiet(ur) ipsum Illustrissimus Dominus Apostolum Vandaliae futurum, cujus n(on) obscura ostendit indicia anno priore in feriis autumnalibus apud me degendo. Ad quam perfectionem eo con(n)itet(ur) magis, quo se altiori ordine insignitum viderit, et quo eum amplioribus gratiis cumulare dignata fuerit Illustritas Vestra. Deniq(ue) et id boni emerget ex collatione ordinis Presbyteratus, ut minores fratres suos nunc facile convervibiles eripiat Luthero inq(ue) orthodoxa fide erudiri faciendo Catholicos efficiat, qui si semel gustent coenam Lutheri, quantae molis sit perfecte reducere, ne retrospectant, notum est perbelle Illustrissimo D(omi)no Praesuli, Quam meam humillima(m) sup[p]licationem dum Illustritati Vestrae humillime offero, et sup(p)lex substerno, unaq(ue) devotissime oro, ut si Sopronio Evangelia allata sunt, 100 circit(er) exemplaria tam ex Evangeliiis, quam Cathecesi [!] hac occasione nobis submittere n(on) dedignet(ur) Ill(ustri)tas Vestra, quae nobis hic compingi faciemus, ut eo citius tam avide desideratos habere possimus libellos, pretiosissimis favoribus, et magnificis gratiis recom(m)endatus sup(p)lici cum veneratione, et plena subjectione persevero.

Illustrissimi D(omi)ni, D(omi)ni Praesulis, D(omi)ni mihi gratiosissimi.
 Infimus Capellanus Nicolaus
 Küzmičs Par(ochus) ad
 S. Benedictum.

17^a Augusti 1780 in Valle Ivanócz.

Prezvšeni gospod škof,
 meni zelo naklonjeni gospod!

Kmalu bosta pretekli dve leti, kar prebiva častiti gospod Adam Ivanoczi¹ pri nekem zelo petičnem trgovcu v Gradcu, ki ga je prijazno vzel k sebi. Ta nad vse dobri starček ga oskrbuje tako s primerno hrano kot tudi z obleko. Ker mu je imenovani gospod Ivanoczi zaradi zglednega življenja močno pri-rasel k srcu, ga blagohotno podpira in si nad vse želi, da bi imenovanega častitega gospoda v svoji častiljivi starosti z ugašajočimi očmi še lahko videl opravljati sveto daritev pri oltarju. Če bo dosegel to milost, obljublja, da se bo obvezal s svojim podpisom, da ga bo vzdrževal v svoji hiši, tako kot se

¹ Küzmičev dopis govori o šolanju Adama Ivanocyja in njegovem bivanju pri bogatem trgovcu. Na univerzi v Gradcu je Adam Ivanocy študiral logiko že leta 1777. V šolskem letu 1778/79 je študiral fiziko, star je bil 21 let, stanoval je v mestu št. 246 (Ivánóczi Adamus, Hung. Szent-Benedekensis ex comit. Castriferrei). Gl.: Johann Andritsch, Studenten und Lehrer aus Ungarn und Siebenbürgen an der Universität Graz (1586—1782), Graz 1965, str. 192—193. — *Navajam*: Andritsch.

spodobi za duhovniški stan, vse do konca študija, ko ga bodo poklicali na delo za duše. Zato sem sklenil, da bom z vso skromnostjo priporočil prej imenovanega častitega gospoda Ivanoczija prevzvišenemu gospodu škofu, pa zato ponižno prosim Vašo prevzvišenost, naj blagovoli izkazati to milost in podeliti to vrsto tolažbe omenjenemu trgovcu, ki je doslej poklonil toliko dobrot že večkrat imenovanemu častitemu gospodu, s tem da bi le-tega spoznali za vrednega, da prihodnjo Veliko noč sprejme sveti red mašniškega posvečenja. Že drugo leto, pravijo o njem, kaže toliko vzvišenih zgledov pristne pobožnosti, vzorne nedolžnosti v pogovorih, npravne neoporečnosti in duhovniške poslušnosti, da ga imenujejo kar graški vzor in ogledalo ter se povsod šepeta o njegovi svetosti; če bo nadaljeval, kot je začel, bo imel prevzvišeni gospod v prihodnje priliko, da ga spozna kot apostola Slovenske krajine, o čemer je dal ne malo znakov lansko leto, ko je bival pri meni v času jesenskih počitnic. K taki popolnosti ga bo še bolj spodbujalo, ko bo videl, da je bil povzdignjen k višjemu redu, in ko ga bo Vaša prevzvišenost blagovolila obdariti še z večjimi darovi. Iz podelitve mašniškega posvečenja pa bo naposled vzniknilo tudi to dobro, da bo tedaj z lahkoto iztrgal Lutru in spreobrnil svoje mlajše brate, jih poučil v pravi veri in jih napravil katoličane; saj je prevzvišenemu gospodu škofu predobro znano, kako težko je tiste, ki so kdaj okusili hrano Lutrovega nauka, do take popolnosti spreobrniti, da se ne bi ozirali nazaj. Ko Vaši prevzvišenosti v vsej skromnosti pošiljam in pred Vami kleče razgrinjam to svojo preponižno prošnjo, Vas obenem najvdaneje prosim, naj nam Vaša prevzvišenost ne odkloni poslati ob tej priliki, če so namreč Evangeliji že prispeli iz Soprona, okoli 100 izvodov tako Evangelijev kot Katekizmov; tukaj si jih bomo dali vezati, da bomo tako čimprej prišli do knjižice, ki si jih tako močno želimo. Ko se priporočam Vaši predragoceni naklonjenosti in velikodušni blagohotnosti, ostajam s predanim spoštovanjem in globoko vdanostjo

prevzvišenega gospoda škofa,
meni zelo naklonjenega gospoda

najneznatnejši kaplan
Mikloš Küzmič, kaplan pri
Sv. Benediktu.

17. avgusta 1780, v dolini Ivanócz.

XIV. — 24. VIII. 1780.

Nicolao Küzmics

V[ice]A[rchi] Diacono Tóthsaghien(s)

R(everen)de D(omi)ne Paroche, &(et) V[ice]A[rchi] Diacone!

Num Adamum Ivánóczj¹ clericum meu(m) ad sacros ordines promoturus sim, nunc certo Praet(itala)tae D(ominationi) V(est)rae promittere non possum. Verum ubi is pro feriis autumnalibus in patriam redierit, et semet hoc favore non solum fide dignis professoris sui super laudabili in studiis aeq(ue) ac moribus facto progressu lit[t]eris testimonialibus verum etiam in examine, quod coram V[enerabili] Consistorio meo subire debebit, dignum reddiderit, meum hac de re animi sensum intelliget.

Quod Catechismum attinet: eum illico ad manus Praet(itula)tae D[omina-
tionis] V(est)rae transmissurus sum, quamprimum* ([ob robu:] sufficientia)
decreti mei super eo conditi et qualibet in parochia asservandi exemplaria
typis mandata fuerint.² Caeterum paternam benedictionem impertiens jugi
propensione maneo

prae(titula)tae D[ominationi] V(est)rae
D[omino] V[ice] A[rchi] Diacono Tothsághiensi
Expedit(um) 24^a Aug(usti) 1780.

Miklošu Küzmiču
vicearhidiakonu Slovenske krajine

Castiti gospod župnik in vicearhidiakon!

Ali bom svojega klerika Adama Ivanoczija¹ posvetil v svete redove, za
sedaj še ne morem gotovo obljubiti Vaši zgoraj imenovani častitosti. Ko pa se
bo le-ta za jesenske počitnice vrnil v domovino, bo zvedel, kaj sodim o tej
stvari, potem ko bo dokazano, da je vreden tega priznanja, ne samo iz vero-
dostojnega spričevala njegovega profesorja o pohvalnem uspehu pri študiju
kot tudi o duhovnem napredku, ampak tudi na izpitu, ki ga bo moral opraviti
pred mojim častitim konzistorijem.

Kar zadeva Katekizem [sporočam]: V roke Vaše zgoraj imenovane časti-
tosti ga bom poslal takoj potem, ko bo natisnjenih dovolj izvodov mojega
odloka, ki sem ga izdal o njem (katekizemu) in ga bo treba izvrševati v vsaki
župniji.² Sicer pa Vam pošiljam očetovski blagoslov in ostajal s poklonom

Vaši zgoraj imenovani častitosti.

Gospodu vicearhidiakonu Slovenske krajine
Poslano 24. avgusta 1780.

Se bo nadaljevalo
Ivan Skafar
Radlje ob Dravi

¹ Adam Ivanocy je prejel tonsuro še v Gradcu dne 27. februarja 1799 in
odšel iz Gradca iz drugega letnika filozofije (Andritsch, str. 193). V mašnika
je bil posvečen v Sombotelju leta 1783, po treh letih bogoslovnega študija
v Györu. Kaplan je bil v Murski Soboti, župnik na Pertoči in v Beltincih
(1789—1824), od leta 1808 dekan dolnjelendavske dekanije in nadzornik ver-
skih šol v dekaniji. Jožef Košič mu je kot kaplan v Turnišču spesnil latinsko
odo, ki je izšla v tisku v Sombotelju leta 1813. — Adam Ivanocy je bil rojen
v Ivanovcih (župnija Sv. Benedikt) dne 10. avgusta 1756. — Géfin III, str. 167;
Andritsch, str. 193; Skafar, Stopinje, M. Sobota 1973, str. 34—35; Krstna knjiga
župnije Beltinci.

² Ta Szilyjev odlok glede poučevanja katekizma je natisnjen na začetku
prvega natisa Krátke summe leta 1780.